

ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ
(Τού Σαίξπηρ)

ΑΓΓΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΩΓΚΑΝ

ΤΟ ΚΡΑΝΙΟ ΤΟΥ ΒΑΤΕΡΛΩ

Κατά τὸ φθινόπωρο τοῦ 1878, ἂν καλὰ θυμόμην, μὲ φιλοξενούσε ὁ ἰστορικός Λεοπόλδος Δ' Ἀρτεβέλδ. Κατοικοῦσε τότε στὴς Βρυξέλλες, στὴν ὁδὸ Λοά, σ' ἓνα μέγαρο θαυμάσιον, μέσα στὸ ὅποιο εἶχε συναθροίσει πολλοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς.

Ὁ Δ' Ἀρτεβέλδ, ἦταν πολὺ νέος ἀκόμα, ὅταν κληρονόμησε μιὰ ζωλοσοφία περιουσία. Ἐλάτρευε τὴν τέχνη καὶ κατανοοῦσε βαθειὰ ὅλους τοὺς ἥρωας τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ ὁποῦ το ἔργα παρίστανε στὴς φιλικῆς καὶ οἰαγενειακῆς συγκεντρώσεις. Τελευταία μάλιστα καταγινότανε στὸ νὰ μελετᾷ ἰδιαίτερως τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀμλέτου, γιὰ τὴν ἐσχάτην νὰ ἰστορηθῆ ἡμιγύρος σὲ στενὸ κύκλον φίλων, τῆ συμπαροῦσε καὶ ἡθοποιῶν ἐξ ἐπαγγέλματος. τὸ ἀριστοτέλεσμα αὐτὸ τοῦ ἀνάτου ποιητοῦ.

Ἐνα πρῶτο βήγισμα ἐφίκετο περίαιτο. Σεγελαστήκαμε ἀπὸ τὴν καλωσύνη τοῦ φθινοπωρινοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀποφασίσταμε νὰ προσεντυπίσωμε στὴν ἔξοχῃ.

Περάσαμε ἀπὸ τὸ δάσος τοῦ Καμπρέ, προχωρήσαμε πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ Βοκισόφ καὶ γτάσαμε στὸ Γρηνενταῖλ.

— Δὲν εἶνε ἀκόμα ἀργά, μοῦ εἶπεν ὁ Λουδοβίκος Δ' Ἀρτεβέλδ, τί λές ; Κάνουμε μιὰ ἐκδρομὴ μέσα ἀπὸ τὸ δάσος, ὡς τὸ Βατερλώ ; — Πάμε, τοῦ ἀπάντησα.

Σὲ μιὰν ὄρα ἀπάνου-κάτω, διασχίσταμε τὴ Χοιλιτῆ, περάσαμε τὸ δάσος καὶ βγήκαμε στὸν κήπον τοῦ Βατερλώ. ἔκει ὅπου ὁ Ναπολεὼν ἔπαιξε τὴν ἔχασε, εἰς μιὰν μόνην ὄραν τὴν δόξα του καὶ τὴν ἐλευθερίαν του.

Ὅσοι φορὲς ἐπισκέψθηκα τὸ θέατρο αὐτὸ τῆς γιγαντιαίας καὶ ἀμαρτηρῆς ἐποποιίας τοῦ 1815, δοξάμαθα τὴν ἰδίαν θλιθερῆ, ἀλγυγὴν καὶ σιωπηλὴν ἀγνίνην.

Μέσα στὴ μεγάλη καὶ τετράγωνη χορῶμα τοῦ σταθιοῦ, τὰ γεμάτα ἀπὸ στάχνη ὄμμα κατὰ τὸ θέρος, ἢ οκεπασμένα μὲ γόνια τὸν χειμῶνα, παρουσιαζόμενα, σὺν φάντασμα μπροστὰ μου, ἢ πένθημα ὀπτασία τὸν ταγματῶν καὶ τὸν ἄλλων ποὺ ἐφοροῦσαν κατ' ἄλλῶν καὶ νόμισα πως ἀκούγα τὸν ὀποκοφο τὸν τηλεδύλων φρότο...

Καὶ μέσα στὴ φορικτὴ σύρραξί μου ἔπλαθε ἢ φαντασία μου, νόμισα ὅτι ἔβλεπα τοὺς ἐπιλεκτοὺς τῆς αἰαῖας γαλλικῆς Σωματοφύλακῆς νὰ πετασο-

βουνται μὲ τοὺς γιγαντιαίους Σκώτους κοντὰ στὴν ἑσπῆ τῆς Μπέλλ-Ἀλλᾶς καὶ τῆς Χαί—ντ—Σαίντ.

Συγκρατήκαμε μὲ τὸ φίλον μου τὰ ἄλογα μας, γιὰ νὰ προχωροῦντε πρὸ σιγᾶ καὶ ἐξασκοῦνθηκαμὲ σιωπηλοὶ τὸν δρομό μας.

Ἄξαμα ὁ Λεοπόλδος Δ' Ἀρτεβέλδ μοῦ εἶπε :

— Νὰ εὐχαρίαν νὰ προμηθεθῶ ἓνα ἀνθρωπίνον κρανίον. Μοῦ χρειάζεται πολὺ γιὰ τὸν μενολόγο τοῦ Ἀμλέτου, τὸν ὁποῖο πρόκειται νὰ ὑποκριθῶ.

Ἡ γὰρ αὐτὴ ἰδιοτροπία τοῦ φαντασιοζοῦ πνεύματος τοῦ φίλου μου, μοῦ φάνηκε πολὺ πένθημα.

— Ναι, τὸν εἶπα ὁπόσο, ἔξω καλὰ ὅτι οἱ χωρικοὶ τοῦ κατοικοῦντε ἔδω, γύρω ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, πολοῦντε στοὺς περιγέγους λείψανα ἀνθρωπίνων οκελετῶν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ ἀπαίσιο αὐτὸ ἐπιτόμιον θὰ τελειώσε πρῶτα... ἔλλειψεν ἐμπορευματοῦ ! Χίλιες φορὲς, τοῦλάχιστον, θὰ πορῆθηκα καὶ θὰ κερφοῦνθε πάλι στὴ θέσιν του, τὸ κερφὸ στὸ ὅποιο ὁ Ναπολεὼν κρέμμισε τὸ καπέλλο του, κατὰ τὴν ἡμέραν ποὺ ἔγινε ἢ μάχη.

— Ὄστε, ἂν ἐνόησα καλὰ, θέλεις νὰ εἰπῆς ὅτι ἔδω στὸ Βατερλώ ἀναπληροῦνται τὰ πολυέθνητα κρανία καὶ ὀστά, μὲ ἄλλα ξένα ; εἶπε ὁ φίλος μου.

— Ὄ, γι' αὐτὸ εἶμα βέβαιος, τοῦ ἀπάντησα.

— Δηλαδὴ ἀγοράσεις ἓνα κρανίον, νομίζεις ὅτι εἶνε στρατιώτων Ἀγγλοῦ, Γάλλου ἢ Πρωσσοῦ, ποὺ σκοτώθηκα ἔδω στὸ Βατερλώ τῆς μάχης, καὶ τὸ κρανίον αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶνε κανένα κεφάλι ἄσπυ καὶ φαλακρὸ, κανενὸς κατοίκου τὸν Βρυξέλλων, τοῦ Σαμπικ ἢ τὸν Ἰελλων...

— Βεβαίως.

— Καὶ ὅμως δὲν εἶνε δυνατὰ αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἐχεις κερμὰ φορὰ πολὺν παρᾶξενες ἰδέες...

Περονόσταμε ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἀπὸ ἓνα δρομίσκιον χαμηλὸ. Στὸ διπλανὸ χωρῶμα ἓνας γεωργὸς ἔσκαβε ἓνα λάκκον βαθύ, μέσα στὸν ὁποῖο ἦτανε χονιέρος σχεδὸν ὡς τὸ κεφάλι. Ὁ Δ' Ἀρτεβέλδ σταμάτησε τὸ ἄλογό του.

— Ἐὖθις εἶσα, Γιάννη Λοκ ; Τὸν φώτισε. Τὶ κάνεις αὐτοῦ πέρα ;

Ὁ Φλαμανδὸς σήκωσε τὸ φαλακρὸ κεφάλι του. Ἦταν ἓνας γέρος, μ' ἓνα βλεμματιον ποτηρῶ, κερκεντορεγῆς, σκληρὸν σχεδόν.

ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

ΠΩΣ ΟΡΚΙΖΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ ΣΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Σε μερικους ξένους λαούς, όταν οι άνθρωποι ορκίζονται ενώπιον του δικαστηρίου, είναι υποχρεωμένοι να τηρήσουν όρισμένους τύπους πολλο περιεργούς.

Όταν π. χ. παρουσιάζεται στο δικαστήριο ένας Κινέζος, ο δικαστής του έγχειρizei ένα φλυτζάνι, το οποίο αυτός ρίχνει κάτω και το κάνει κομμάτια, ενώ ο δικαστής απαγγέλλει :

— Πρέτει να της την αλήθεια. "Αν δεν ειπής την αλήθεια, ή ψυχή σου θα σπάσει όπως αυτό το... φλυτζάνι!

Άλλοτε πάλι στην Κίνα, προκειμένου να ορκιστεί ο μάγκες, ο δικαστής έδινε ένα κοφί, για να του δείξει, ότι έτσι θα σβηστή κι' ή... ψυχή του, αν πη ψέματα.

Επίσης και ο συμβολικός άποκει,αλισμός πετεινού ενώπιον του δικαστηρίου ήθελε να παραστήσει ότι παρόμοιο τύχη περιέμενε και τον έπιτορκο.

Στη Βιερμανία ο μάγκες όταν ορκίζεται, επικαλείται, σε περίπτωση ψευδούς καταθέσεως, τα χειρότερα μαρτυρία για τον ένατό του και για τους συγγενείς του, λέγοντας :

— Είθε να μάζ βρούν, έμένα και τους δικούς μου, όλα τα κακά του κόσμου, αν πω ψέματα! Νά γίνουμε κοκκοί, άλλοι, παράλλητοι, λεηλοί, τρολλοί! Νά μάζ κάμη ή άστρατη κι' ο κερανόσ... κ.τ.λ., κ.τ.λ.

Σε μερικά μέρη των Ίνδιών αντί εναγγέλιον μεταγεφίζοντα στα δικαστήρια... δέματα τίγρον και σαφρών! Σ' αυτά έπάνω ορκίζοντα οι μάγκες και ειχοντα, αν τυχόν παραθούν τον όρο τους, να φαγονθούν από τις τίγρες και να γερσίον από λέπια σ' όλο το δέμα τους σαν τις σαφρες!

Άλλά και στη Νορβηγία ο όρκος πρό του δικαστηρίου δεν ήταν άλλοτε λιγότερο... διακομμητικός και στομφοδής. Άκούστε τον :

— "Αν ψευδορήσω, ο Θεός δεν θα με έξειση, αλλά θα με τιωρηί αινιώσε των Κόλασι ως ειετροαμένο και σκληροτροχίλο άμορολό. "Αν ψευδορήσω, όλα τα κτημάτα μου νάιναι καταραμένα, τα λειβάδια και τα χωράφια μου να μιν έναβγάλον χορτάκια και καρπούσι! "Η άγγελάδες μου κι' ή προβατίνες μου να μείνουν στείρες σ' ό,τι έχω έδω στον κόσμο νάιναι καταραμένο!

Στους άλλους ευρωπαϊκούς λαούς ο όρκος είναι άπλοος και σύντομος. Στην Ισπανία ο μάγκες γονατίζει μπροσ στο εναγγέλιο και βάζει άπάνω του το χέρι, ενώ ο δικαστής

λέει : — "Ορκίζεσαι στο όνομα του Θεού και του ιερού εναγγέλιου, ότι θα μιλήσε ειλικρινώς και θα άπαντησε σ' όλες τις ερωτήσεσι ποι θα σου χάνομε. — Μάλιστα! άπαντά ο μάγκες. Και ο δικαστής προσθέτει : — "Αν κάμης έτσι, ο Θεός θα σε άνταμειψη. "Αν όμως έπιορήσε, θα δώσε λόγο στο Θεό. "Ο θέλγος πάλιν, αφού απαγγείλει τον όρκο, επιλέγει : — "Ας έχω τη βοήθεια του Θεού και των αγίων του!

Οι Μοαμεθανοί, όταν πρόκειται να ορκιστούν, κρατούν άνοιχτό το Κοράνι με τα δυο χέρια και σκαίνουν το κεφάλι ώσπου ν' άγγίξουν το ιερό βιβλίο του Προφήτη.

Λέξτε το σι τοιτο το μαντήλι και πάρε αυτά για τον κάπο σου. Και του έδωσε ένα εικοσάφραγκο χρυσό. Έξείνος πήρε από κάτω το κρανίο, το τύλιξε μέσα στο μαντήλι, και έπειτα κοινώντας το κεφάλι, έδωσε λίσο το εικοσάφραγκο στο φίλο μου, λέγοντας : —Δεν θέλω χρήματα ως που να βρωσιωήτε ότι το νεκροζέγαλο αυτό ειναι κάποιον στρατιώτη που σκοποθήρε στο Βατερλώ... Θα πισοήτε γι' αυτό, Θα σας το πη το ίδιο το κρανίο, έγνοια σας... Κατόπιν έκαμε άμείσως μιά άίτοτομη στροφή και έξεφαιρίστηκε πίσω από την έπανιά.

—Τι παράξενος άνθρωπος! ψηθίσε ο ίσοκόμης Λεοπόλδός.

"Η νύχτα έχότανε γρηγορη και μαση... Άπό τα σίνεφρα που όλοένα βοδονκωναν στο στερέωμα άρχιζαν τώρα να πέτρον γονορές σταλαγματιές βορχίς... (Στο προσεχές φύλλο το τέλος)

— Σκάβο ένα βόθρο, μ' ά τ ν χ έ ρ, βάν "Αλερβελδ, άπάντησε. — Λιμρά! Βοήκα αυτό που μου χροειάται, που ψηθίσε σιά ό ύποκόμης. Αύτός έδω εινε ένας πρόφη κηπουός μου, ό όποιος φημίζεται στο χωριό του ως μάγος φοβερός.

— Άκουσε έδω Γιάννη, έξεολοούθησε κατόπιν άποτεινόμενος στο χωριό. "Αν βοής κανένα κρανίο άκράσιο, να μου το φέρης στην έπανιά. Δεν θα χρίσει για τον κάπο που θα κάνης.

— Ο γέρος κοήνησε το κεφάλι του. — Εινε πολλές καιρός τώρα, που δεν βρισκοντα πια κρανια στο Βατερλώ, άπάντησε. Βρισκοντα όμως έ τ ο ι μ α στο Ουγονοντιο και μπορέτε να αγοράσετε κανένα, αφού πηγαίνετε κατά κει.

— Όχι, όχι, επέμεινε ο φίλος μου. Θέλω ένα κρανίο που να βρεθήρε πραγματικά έδω που γινιη ή μάχη. Μπορώ άλλωστε να το άναγνωρίσω, αν εινε γνήσιο.

"Ο χωριός κίττιζε μ' ένα βλέμμα ειρωνικό τον Δ' Άρτεβελδ, σίρωσε τους ώμους του και πήρε πάλι το τσιπί του.

—Νά το άναγνωρίσετε! του ειπε. Κολοζόλια... Μήπως το κρανίο το δικό μου και το κρανίο του βασιλέος δεν θα μιάζονε αν μείνουν όσα χρόνια μέσα στα χρώματα; Έγώ μόνος θα μποροού να... Άλλά άς εινε!... "Αν έχω τύχη να βρω σήμερα κανένα κρανίο έδω, να ελάθε φηγος, θα σας το φέρω. Άλλά σαν δύσκολο μου φαίνεται.

"Ο γέρος Ξανάργος ύστερα την έργασία του και μες έξεκολούθησε το δόμο μας.

Προκειμητισίμα έξαιρέτα στην έξοχη κι' έπειτα για να ύποβοήθουσε τη χόνενη, άνεβριζαε ως την κορυφή της μεγάλης χωματένιας πυραμίδας του Βατερλώ, επί της όποιος έχει σπηθεί ένα λιοντάρι σ' άνάμνησι των σιμαζικών στρατευμάτων που πολέμησαν εκεί κατά του Βοναπαρτή.

"Από το έρωμα αυτό φαίνεται όλη ή έκτασι του πεδίου της μάχης. Σ' διάφορα σημεία, μέσα στην τεδιάδα και μέσα στα μεγάλα χωράφια, σπασμένοι σταίροι και ανμεια έγειρόντα ποδς τιμη των στρατιωτών που σκοποθήρηαν άνδρες. Μνημεία για τους Άγγλους, τους Γρόσσους, τους Βαρσούς πολεμιστάς, και μόνον για τους Άλλους δεν έχει σπηθεί κανένα μνημείο, ούτε ένας σταίρος. "Η έκνοια αυτή σκληρά λίθη πάντοτε μου έκανε άλγενη έντύποσι. Καβαλλικέψαμε κατόπιν και πάλιν κι' αφού έπισκεφθήκαμε τα διάφορα σημεία, που καθένα τους φομίζει κι' ένα άιματηρό έπεισόδιο της μάχης, έπιστρέψαμε στην έπανιά του Ουγονοντιου.

Μόλις φτάσαμε εκεί είδαμε το γερο-σαατιά πούγαμε αναντήρησι από όλιγο, να μάζ περιμένη κρατώντας στα χέρια του κάτι τυλιγμένο σ' ένα χαρτί.

"Αοχίς να σουροιάθην. "Ο ώρμος του φηνοσάφρο ήμος κατέβαινε στον όρισμένο σκελασμένο από μαύρα σίνεφρα.

— "Α! Έδω είσαι! φώναξε ο "Αρτεβελδ, βλέποντας τον μάγο να τον περιμένη. "Χιωνια βέβαιος, ότι θα βρισκότανε ένα κρανίο και για μένα. Ένα άληθινό κρανίο πολεμιστά κι' όχι ένα κοζάλινο δοχειο που περιείχε άλλοτε τον γεγέγαλο κανένος ζηθοπόλου Φλιμανδού. Αι, τι λέξ, κίε Γιάννη;

— Καταλαβαίνω τι θέλεις να πητε, κίμε βάν "Αρτεβελδ, άπάντησε ο γέρος, φέροντας ένα βλέμμα διαπαρασκόπιατο άπάνω του. Θέλετε να πητε, ότι έχομαι να σας γελάσω, αλλά σας βεβαίω ότι το κρανίο αυτό το βοήκα μέσα σ' ένα λάκκο. Είπατε ότι μπορέτε να άναγνωρίσετε ένα γνήσιο κρανίο του Βατερλώ. Πάρτε το λοιπόν κι' έξετάστε το.

Λέγοντας τα λόγια αυτά άνοιξε το χαρτί κι' έβγαλε από μέσα ένα κρανίο γεμάτο λάσπε.

—Μόλις το βοήκα καθώς έδοξαθα, ειπε. "Ο φίλος μου κοήνησε με έκπασιό το κεφάλι του.

—Δεν το πιστεύετε; φώναξε ο γέρος. Θα σας το άποδείξω λοιπόν άμείσως. Πάρτε το και κρατήστε το στο χέρι σας.

"Ο ύποκόμης έπάκουσε. Πήρε το κρανίο και το κράτησε στην άνοιχτη του παλάμη.

Την ίδια στιγμή ο γέρος σφύριξε δυνατά. Κι' άμείσως ανεβη κίτη το παράδοσο, το άκατανόητο, το τρομορό κι' άνεξήγητο.

Το κρανίο, σαν νάκουσε το σφύριγμα, έκαμε ένα άποτομο κίνημα στο γαντιμένο χέρι του "Αρτεβελδ, άνιπρήσε ψηλά κι' έπεσε από το έρωσ του άλόγων στο ήγρο έδαφος του όρμου!

"Ο φίλος μου κι' έγώ δεν μπορέσαμε να κρατήσουμε μιά κρανηγή τρούμιν. Μά ό Δ' Άρτεβελδ σπηθόθε γρηγορη και ειπε γελώντας νενηνιά :

— Τι άνόητος που είμαι! Το κρανίο έπεσε κάτω από άπροσεξία μου, άσφαλώς. Πάλι όμως καλά ό που δεν έσπασε. Κύρ Γιάννη - Λώκ, περιτύ-

